

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja opinto-ohjaus, ajankohtaista

Pohjois-Pohjanmaan elinikäisen ohjauksen työryhmä
23.11.2021

Opetusneuvos Mia Vartiainen
Ammatillinen osaaminen, Opetushallitus

Laajennettu oppivelvollisuus

- Laajennettu oppivelvollisuus astui voimaan vuonna 2021
- Lakia sovellettiin ensimmäisen kerran niihin oppivelvollisiin, jotka keväällä 2021 olivat perusopetuksen 9. luokalla (pääosin vuonna 2005 syntyneet)
- Jatkossa oppivelvollisuus päättyy, kun nuori **täyttää 18 vuotta tai** kun hän tätä ennen **suorittaa toisen asteen tutkinnon** (ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto)

Laajennettu oppivelvollisuus

Oppivelvollisuutta voi suorittaa

- perusopetuksessa, lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa
- erilaisissa nivelvaiheen koulutuksissa ja erityisryhmille suunnatuissa koulutuksissa
 - nykyisiä nivelvaiheen koulutuksia ovat perusopetuksen lisäopetus (ns. kymppiluokka), lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA) ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA)
 - **Syksystä 2022** alkaen nämä koulutukset yhdistetään uudeksi yhtenäiseksi koulutuskokonaisuudeksi, **tutkintokoulutukseen valmentavaksi koulutukseksi (TUVA)** → koulutus on suunnattu sekä oppivelvollisille että aikuisille, jotka tarvitsevat valmiuksia ja/tai ohjauksellista tukea siirtyäkseen lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen
 - kansanopistojen oppivelvollisille suunnattu koulutus v. 2021
 - työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA, vaativa erityinen tuki)
 - aikuisten perusopetus, jos ei ole perusopetuksen päättötodistusta tai on puutteellinen kielitaito (maahanmuuttajat)

Laajennettu oppivelvollisuus ja nivelvaiheen koulutus

- Koulutuksen kesto on enintään vuosi, mutta opiskelija voi siirtyä jo aiemmin opiskelemaan lukio- tai ammatilliseen koulutukseen
- Opiskelija voi siirtyä lukioon tai ammatillisiin opintoihin, kun hän on saavuttanut tarvittavat valmiudet ja tietää, mitä haluaa opiskella. Jokaiselle opiskelijalla laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma opiskelijan valmiuksien ja tavoitteiden perusteella
- TUVA-koulutuksen aikana opiskelija voi
 - tarkentaa suunnitelmiaan jatko-opinnoista
 - korottaa perusopetuksen arvosanoja ja
 - opiskella osia lukio- ja ammatillisesta koulutuksesta

Ohjaus- ja valvontavastuut

- **Huoltajalla** on vastuu siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuden
- **Perusopetuksella / nivelvaiheen** koulutuksella on vastuu siihen asti, kun oppivelvollinen on aloittanut opinnot toisen asteen koulutuksessa
 - tehostettu henkilökohtainen opinto-ohjaus
- **Toisen asteen oppilaitoksella**, kun oppivelvollinen on aloittanut opinnot (pelkkä paikan vastaanottaminen ei riitä!)
 - opintojen etenemisen seuranta
 - niiden opiskelijoiden ohjaus, jotka ovat aikeissa keskeyttää opinnot
 - ohjaus jatko-opintoihin (valmistumista seuraavan vuoden ajan)
- **Asuinkunnalla** silloin, kun oppivelvollisella ei ole opiskelupaikka

Laajennettu oppivelvollisuus

- Jos oppivelvollinen ei vapaaehtoisesti hakeudu koulutukseen tai ei saa opiskelupaikkaa, hänelle osoitetaan opiskelupaikka nivelvaiheen koulutuksessa
- Opiskelupaikan osoittaminen on asuinkunnan tehtävä; huomioitava
 - koulutustarjonta
 - erityisen tuen tai vaativan erityisen tuen tarve
 - opetuskieli
 - oppivelvollisen kodin ja oppilaitoksen välinen etäisyys
 - oppivelvollisen henkilökohtaiset toiveet

Laajennettu oppivelvollisuus

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä säädetään oppivelvollisuuslain 7 §:ssä.

Perusteita oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämiselle ovat:

1. oppivelvollisuuden suorittamisen estävä pitkäaikainen sairaus tai vamma
2. äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaa
3. tilapäinen ulkomailla oleskelu (esim. vaihto-opiskelu, perhe muuttaa tilapäisesti ulkomaille)
4. elämäntilanteeseen liittyvä muu painava syy, joka estää oppivelvollisuuden suorittamisen

Valpas –palvelu

Oppivelvollisen hakeutumis- ja opiskelutietoja seurataan

- valtakunnallisessa Koski-tietovarannossa
- opiskelijavalintarekisterissä sekä
- oppivelvollisuusrekisterissä

Valpas-palvelu on uusi Opetushallituksen ylläpitämä palvelu, jonka kautta oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuussa olevan tahon on mahdollisuus saada yhdellä näkymällä **kokonaiskuva oppivelvollisen tilanteesta**

→ Oppivelvollisen koulutukseen hakeutuminen, opiskeluoikeudet, maksuttomuus , tiedot oppivelvollisuuden keskeyttämisestä sekä tarvittavat ilmoitukset vastuuketjun seuraavalle toimijalle

Oppivelvollisuus ja maksuttomuus

Opiskelijalle maksuttomia ovat:

- opetus (nykyisinkin maksutonta)
- päivittäinen ruokailu (nykyisinkin maksutonta)
- opetuksessa tarvittavat oppikirjat ja muut materiaalit
- opetuksessa tarvittavat työvälineet, -asut ja -aineet
- lukion oppimäärän päätteeksi suoritettavan ylioppilastutkinnon suorittamiseksi edellytettävät 5 koetta sekä niiden osalta hylättyjen kokeiden uusiminen
- vähintään seitsemän kilometrin pituiset koulumatkat
- asuminen koulutuksen järjestäjän asuntolassa

Oppivelvollisuus ja maksuttomuus

Erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavat henkilökohtaiset välineet, kuten soittimet ja urheiluvälineet, joita opiskelija käyttää myös muutoin kuin opetuksen yhteydessä, jäävät edelleen opiskelijan itsensä maksettaviksi (OVL 17 § 1 mom)

Laissa ei nimenomaisesti säädetä, että jokaiselle opiskelijalle tulee hankkia tietokone, vaan lain mukaan maksuttomia ovat **opetuksen edellyttämät oppimateriaalit ja työvälineet**. Opetukseen osallistumiseksi jokaiselle opiskelijalle tulisi kuitenkin antaa tietokone käyttöön opintojen ajaksi

→ vrt. nettiyhteys – edellyttääkö opetukseen osallistuminen nettiyhteyttä?

Oppivelvollisuus ja maksuttomuus

- Maksuja voidaan periä vain sellaisista toiminnoista, jotka ovat opiskelijalle täysin vapaaehtoisia
- **Opintoja täydentävistä vapaaehtoisista** opintoretkestä, vierailuista, tapahtumista ja muista vastaavista toiminnoista voidaan periä kohtuullisia maksuja (OVL 17 §)
- Koulutuksen järjestäjä voi siis järjestää esimerkiksi kansainvälistymiseen liittyviä ulkomaanmatkoja, joiden matka- ja majoituskustannuksista opiskelija vastaa itse

Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteet

- Tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa kaikilla koulutusasteilla
→ Tavoitteena on, että **jokainen nuori suorittaa toisen asteen koulutuksen**. Osaamisvaatimusten kasvaessa työllistyminen edellyttää nykyisin vähintään toisen asteen tutkinnon suorittamista.
- Tavoitteena on kaventaa oppimiseroja sekä kasvattaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta → työelämä ja jatko-opinnot kaikille näkyväksi
- Tavoitteena on kasvattaa lasten ja nuorten hyvinvointia → moniammatillisen yhteistyön ja yhteisöllisyyden tukeminen

Ajankohtaisia lukuja

Marraskuun vuoden 2021 tilanne: Perusopetuksen päättäneet: 59 467	Vertailu vuoden 2020 tilanteeseen: Perusopetuksen päättäneet: 58 852
Yhteishauissa hakeneet: 58 964	Yhteishauissa hakeneet: 58 311
Yhteishauissa hyväksytyt: 55 723	Yhteishauissa hyväksytyt: 55 886
Yhteishauissa paikan vastaanottaneet: 55 602	Yhteishauissa paikan vastaanottaneet: 55 668
Opiskelupaikka 30.9.2021 mennessä: 58 882	Opiskelupaikka 30.9.2021 mennessä: 56 206
Opiskelupaikka tällä hetkellä (14.11.2021): 58 803	Opiskelupaikka tällä hetkellä (14.11.2021): 56 144
Ei opiskelupaikkaa tällä hetkellä (14.11.2021): 664	Ei opiskelupaikkaa tällä hetkellä (14.11.2021): 2708
	Vuoden 2020 tiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia oppivelvollisuuslain tullessa voimaan vasta vuonna 2021.

Ajankohtaisia lukuja

- Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä entistä useampi pääsi nopeasti jatko-opintojen pariin
- Hakuvelvollisuus toteutui hyvin
- Kunnittain ilman opiskelupaikka olevien määrät todella pieniä ja monessa kunnassa kaikilla opiskelupaikka. Tilastojen mukaan n. 215 kunnassa on nolla tai yksi nuori vailla opiskelupaikkaa (tilanne 14.11.2021)
- Vailla opiskelupaikkaa olevien osalta luvut elävät jatkuvasti, ja näissä luvuissa näkyvät myös opiskelupaikkaa vaihtavat. Muutoksena aiempaan on, että nyt oppilaitoksissa ja kunnissa on velvollisuus auttaa näitä kaikki nuoria uuden opiskelupaikan saamisessa. Tämä työ jatkuu kunnes oppivelvollinen täyttää 18 vuotta

Elinikäisen ohjauksen strategia 2020 – 2023

Saavutettavasti ja asiakaslähtöisesti

Digitaalisesti

Laadukkaasti

Yhdenvertaisesti ja kestävästi

Monialaisesti ja koordinoitusti

Tietoon perustuen

Tavoitteet

- Ohjauksen saavutettavuuden parantaminen, asiakaslähtöisesti
- Elinikäisten urasuunnittelutaitojen vahvistaminen
- Työelämässä tapahtuvan osaamisen tunnistamisen ja hankkimisen edistäminen
- Jatkuvan oppimisen palvelukokonaisuus
- Ohjaustyön ydin- ja erikoisosaaminen
- Tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden ja monimuotoisuuden edistäminen
- Monialaisuus ja suunnitelmallisuus

Opinto-ohjaus perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa – yhteiset kehittämistoimet

- Roolitus eri kouluasteilla ja niiden välillä (toimintatavat, yhteistyö)
- Moniammatillinen yhteistyö ja yhteisöllisyyden tukeminen
- Tiivis yhteistyö
 - Oppivelvollisuuden laajentaminen
 - Oikeus oppia (perusopetus)
 - Lukiokoulutuksen laatuohjelma (LUKE-verkosto)
 - Oikeus osata (ammatillinen koulutus)

Opinto-ohjaus perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa – yhteiset kehittämistoimet

Varmistetaan

→ yksilöllinen opinto-ohjaus ja vahva tuki niille oppijoille, jotka tarvitsevat tukea muita enemmän

Päivitetään

→ hyvän ohjauksen kriteerit

Kehitetään

→ verkkopohjaisia ja digitaalisia ohjausmenetelmiä ja -palveluita

Parannetaan

→ Tiedonvaihtoa perusopetuksen, toisen asteen ja nuorisotoimen välillä

Oppivelvollisuus ja opinto-ohjauksen kehittäminen perusopetuksessa

- Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus vuosiluokilla 8 - 9 (yksilölliset tarpeet)
- Hakuvaiheen ohjaus
 - Järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu perusopetuksen aikana ja erityisesti hakuvaiheessa vahvistuu
- Kehitetään TET-jaksoja vastaamaan oppilaiden tarpeita
- Vahvistetaan ohjausta ja yhdenvertaisuutta TET-jaksoihin hakeutumisessa

Oppivelvollisuus ja opinto-ohjauksen kehittäminen ammatillisessa koulutuksessa

- Keskeytysten vähentäminen ja oppimistulosten parantaminen lisäohjauksen avulla
- Tehostetaan nivelvaiheiden ohjausta
- Vahvistetaan uraohjauksen suunnitelmallista kehittämistä
- Oppimisvalmiuskoe osaksi opiskelijavalintaa
- Kehitetään jatko-ohjauksen malleja sekä toisen asteen että korkea-asteen kanssa tehtävässä yhteistyössä

Oppivelvollisuus ja opinto-ohjauksen kehittäminen lukiokoulutuksessa

- Tavoitteena on oikea-aikainen ja opiskelijan tarpeisiin vastaava opinto-ohjaus
- Vahvistetaan eniten tukea tarvitsevien ohjausta (oppimisvaikeuksia kokevien, psyykkisesti oireilevien sekä maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten ohjaus)
- Resursseja opinto-ohjaajien täydennyskoulutukseen
- Keskeytysten vähentäminen lisäohjauksen avulla

[Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman edistäminen | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Hyvän ohjauksen kriteerit – päivitystyö

- Tukee oppivelvollisuuden laajentamista
- Tukee perusopetuksen ja toisen asteen yhteistyötä sekä yhteistyötä työelämän ja eri sidosryhmien kanssa (nivelevaiheet)
- Huomioi yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden
- Ohjaustyön ydin- ja erikoisosaaminen

[Hyvän ohjauksen kriteerit | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Kiusaamisen ehkäisy

Opetushallitus laatii yhteistyössä eri tahojen kanssa, oppilaita ja opiskelijoita kuullen sekä kodin ja koulun yhteistyötä tukien

verkkopohjaisen kiusaamisen ehkäisyn sivuston

Sivuston tavoitteena on antaa käytännön ohjeita sekä konkreettisia toimenpiteitä kiusaamisen ehkäisyyn kouluissa ja oppilaitoksissa

Kiusaamisen ehkäisy

- Tavoitteena on lisätä oppilaiden ja opiskelijoiden ymmärrystä kiusaamisen ja väkivallan vaikutuksista.
- Tavoitteena on **vahvistaa** oppilaiden ja opiskelijoiden **osallisuutta kiusaamisen vastaisessa työssä**
- Tavoitteena on vahvistaa huoltajien osallisuutta kiusaamisen ehkäisyssä **kodin ja koulun yhteistyön** avulla
- Sivusto valmiina 12 / 2022

Perusopetus		Lukio		Ammatillinen	
Mahdollistetaan tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus		Tavoitteena on oikea-aikainen ja opiskelijan tarpeisiin vastaava opinto-ohjaus		Tehostetaan nivelvaiheiden ohjausta	
Vahvistetaan hakuvaiheen ohjausta		Vahvistetaan eniten tukea tarvitsevien ohjausta		Rakennetaan ohjauspalveluita, jotka tukevat yksilöllisiä opintopolkuja ja yhteisöllisyyttä	
TET-jaksojen kehittäminen		Lisätään resursseja opinto-ohjaajien täydennyskoulutukseen		Kehitetään toimintamallit vertaisohjauksen ja ryhmäohjauksen tueksi	
Tuetaan oppilaanohjauksen roolia oppilaan osaamisen ja vahvuuksien tunnistamisessa		Vähennetään keskeytyksiä lisäohjauksen avulla (ohjaus- ja valvontavastuu)		Vähennetään keskeytyksiä lisäohjauksen avulla (ohjaus- ja valvontavastuu)	
Oppilaanohjauksen toimintatapoja kehitetään (erityisesti vieraskieliset, erityistä tukea saavat oppilaat)		Ohjauksen kehittäminen lukiokoulutuksen laadun vahvistamisessa		Vahvistetaan uraohjausta ja kehitetään jatko-ohjauksen malleja yhteistyössä	
Opinto-ohjaajakoulutuksen kokonaisarviointi		Opinto-ohjaajakoulutuksen kokonaisarviointi		Kehitetään toimintamallit vaativan erityisen tuen ohjaukseen	
				Opinto-ohjaajakoulutuksen kokonaisarviointi	

**Ajankohtaisia selvityksiä ja
julkaisuja**

Ammatillisen koulutuksen asuntoloiden nykytilaselvitys

- Selvitystyö painottuu asuntolarakennusten tarkastelun lisäksi niiden käyttäjien kokemuksiin siitä, miten asuntolassa asuminen on tukenut opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Opetushallitus toteuttaa osana Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaa
- Loppuraportti julkaistaan 5/2022

Julkaisuja

- **Laadukas asuntolatoiminta -opas**
 - Laatusuositukset asuntolatoiminnalle
- **Toisella asteella toimien – opas oppilaitoksen opiskeluhuoltoryhmälle**
- **Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa**
- **Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa**
- **Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy ammatillisessa koulutuksessa**

Ajankohtaisia tilaisuuksia

- **1.12.2021 Sujuvien siirtymiä edistämässä –seminaari**
 - Lisätietoa ja ilmoittautuminen:
<https://www.oph.fi/fi/tapahtumat/2021/sjuvia-siirtymia-edistamassa-seminaari>
- **8. - 9.12.2021 Digioppimisen areena 2021**
 - Lisätietoa ja ilmoittautuminen:
<https://www.oph.fi/fi/tapahtumat/2021/digioppimisen-areena-2021-arena-digital-larande-2021>
- **12.1.2022 Ammatillisen koulutuksen aamukahvit**
 - Tervetuloa keskustelemaan kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisyn sivuston valmistelusta! [Lisätietoa ja Teams-linkki](#)

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kiitos

Mia Vartiainen

